

УДК 37.016
ББК 74.200.55
С49

Серія «Класному керівнику»

Слюніна В. О.

С49 **Бесіди з безпеки життєдіяльності в школі. 1–4 класи.** — Х. : Вид. група «Основа», 2012. — 448 с. : табл. — (Серія «Класний керівник»).

ISBN 978-617-00-1222-7.

У посібнику розміщені бесіди з безпеки життєдіяльності в загально-освітньому навчальному закладі (відповідно до тематики бесід із попередження дитячого травматизму).

У книзі подані циклограма й тематика бесід (занять), матеріали для бесід і позакласних заходів з попередження всіх видів дитячого травматизму.

Для класних керівників 1–4 класів, учителів основ здоров'я.

УДК 37.016
ББК 74.200.55

Навчальне видання

Серія «Класний керівник»

СЛЮНІНА Валентина Олексіївна

БЕСІДИ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ШКОЛІ. 1–4 КЛАСИ

Головний редактор *В. І. Садкіна*
Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 24.03.2011. Формат 60×90/16.
Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.
Ум. друк. арк. 22,0. Замовлення № 12-01/18-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-33
e-mail: office@osnova.com.ua
Свідцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-1222-7

© Слюніна В. О., 2012
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2012

ВСТУП

Життя в людини єдине й неповторне. І тому кожен повинен учитися його берегти. Цієї мудрої і дуже важливої науки ми повинні навчити своїх вихованців, адже ми — педагоги. А вчити дітей ми маємо цікаво й весело: з казкою, віршем, загадкою, прислів'ям, щоб одержані знання стали для них стійким переконанням і нормою життя. Правил існує чимало і їх треба знати та виконувати, бо ми живемо в суспільстві, серед людей, а отже, маємо дотримуватись відповідних норм і законів. Адже щодня дитина виходить на вулицю, якою рухаються машини. Як тут обійтися без правил? Також дитині доводиться мати справу з електричними приладами, газовою плитою, бо ж і світло у квартирі треба ввімкнути, і їжу підігріти на плиті. Діти шкільного віку досить часто залишаються самі вдома і їм просто необхідно знати, як правильно користуватись цими приладами. Тому ми маємо навчити молодших школярів, як слід поводитися вдома, на вулиці та на дорогах, оскільки від правильної поведінки залежать їхні життя і здоров'я.

Безпека на дорогах — це обов'язок, що вимагає великої відповідальності від батьків або опікунів маленьких дітей, і цим у жодному разі не можна нехтувати. Навіть уважно спостерігаючи за своїми дітьми, іноді буває складно зреагувати досить швидко, коли вони кидаються на дорогу чи вулицю, намагаючись наздогнати м'ячик, що поскакав, або іграшку, що покотилася. Переважна більшість нещасних випадків, автодорожніх пригод відбувається через те, що діти раптово вибігають на дорогу.

Статистичні дані про безпеку на дорогах свідчать, що діти, якщо й виживають у таких пригодах, то одержують серйозні тілесні ушкодження.

Сьогодні завдання дорослих, і батьків, і педагогів, полягає в тому, щоб не тільки самим оберігати й захищати дитину, але й у тому, щоб підготувати її до зустрічі з різними, складними,

а часом небезпечними життєвими ситуаціями. Проте необхідно виділити такі правила поведінки, які діти мають виконувати неухильно, тобто від цього залежать їхні здоров'я й безпека. Ці правила слід докладно роз'яснювати дітям, а потім стежити за їх виконанням. Однак безпека й здоровий спосіб життя — це не просто сума засвоєних знань, а стиль життя, адекватна поведінка в різних ситуаціях.

Одним з основних заходів профілактики дорожньо-транспортного травматизму в дітей є виховання в них організованості й дисциплінованості на дорозі. З цією метою в середніх загальноосвітніх навчальних закладах України були створені дружини юних інспекторів дорожнього руху. Основною метою їх діяльності є формування в учнів дорожньої моралі та культури поведінки на дорозі. А дотримання правил безпечної поведінки на вулицях і дорогах зрештою має стати для дітей повсякденною звичкою.

На проблему пожеж через дитячі пустощі, дитячого травматизму й загибелі на пожежах немає і не може бути іншого погляду, як на проблему гостру, важливу, що потребує чітко скоординованих дій учителів, вихователів, пожежних. Потяг дітей до гри з вогнем загальновідомий. Психологи доводять, що про небезпеку цих ігор діти знають. Допомогти їм затвердитися в цих знаннях, застерегти від лиха й при цьому не просто сказати: «Цього робити не можна», а пояснити, чому не можна й до чого це може призвести, — завдання дорослих.

Діти молодшого шкільного віку найчастіше самі стають причиною пожежі, зазнають важких опіків і травм через те, що вчасно не одержали знання про небезпеку гри з вогнем. Тому основним завданням є засвоєння дітьми елементарних правил пожежної безпеки і прищеплювання навичок правильних дій під час пожежі. Форми роботи з дітьми пропонуються найрізноманітніші, у тому числі велику роль відводять грі. Пізнавальні ігри розширюють обсяг інформації, одержаної дітьми в ході навчання, а також знижують психічне й фізичне навантаження.

Починаючи з другого класу, основним методом навчання стає бесіда, диспут. Діти вчать оцінювати свої дії та дії товаришів, розмірковувати з приводу цих дій. У процесі гри учні одержують перші практичні навички поведінки в екстремальних ситуаціях, навички використання первинних засобів пожежогасіння.

Безпека — це стан, за якого не загрожує біда, а є захист від небезпеки. Турбота про збереження дитячого життя — найважливіше завдання школи, родини й держави.

Більшість дітей не знають, що треба робити під час пожежі, щоб не постраждати. Вони ховаються під ліжко, у шафу, не намагаються втекти навіть тоді, коли це можна зробити.

Опитування дітей показує: чимало з них не знають номери телефонів пожежної охорони, правил користування електроприладами.

У деяких закордонних програмах існують спеціальні розділи, спрямовані на навчання дітей дошкільного віку поводженню в екстремальних ситуаціях у побуті, у тому числі й під час пожежі.

Усі зусилля педагогів і батьків необхідно спрямувати на формування в дітей молодшого шкільного віку почуття небезпеки вогню, прищеплення навичок безпечного користування побутовими приладами й правильною поведінкою у випадку пожежі.

Вибір форм, методів, прийомів роботи з дітьми залежить від професіоналізму педагогів, від віку дітей, їхніх індивідуальних особливостей і можливостей.

У роботі педагогів із дітьми з пожежної безпеки необхідно використовувати різноманітні методи й прийоми: читання художньої літератури, бесіди, розповіді, відвідування виставок, перегляд відеофільмів, придумані й виготовлені дорослими й дітьми сюжетно-дидактичні й самостійні сюжетно-рольові ігри, пов'язані за тематикою з діяльністю пожежних: «Пожежні на навчанні», «Пожежна частина», «Пожежа на вулиці» тощо. Найбільш ефективним прийомом є обговорення життєвих ситуацій.

Чимало нещасних випадків трапляються з дітьми в урочний та позаурочний час, учні гинуть і травмуються через необачне та небезпечне поводження на дорогах, на воді, з пожежонебезпечними, вибуховими та іншими речовинами. Це вимагає від педагогічних працівників більш сумлінної та відповідальної роботи. У загальноосвітніх навчальних закладах обов'язково проводяться навчання з питань охорони життя та здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, попередження дитячого травматизму. Ці питання входять до курсу навчальних предметів: «Основи здоров'я і фізична культура», «Основи здоров'я», розкриваються через бесіди на виховних, класних годинах, у ході позакласних заходів, роботи гуртків і загонів.

Комплекс бесід (занять) із попередження дитячого травматизму має на меті забезпечити школярам знання, уміння, переконання, необхідні кожній людині для збереження життя і здоров'я, надання першої допомоги потерпілим. Учні мають бути підготовлені до дій у небезпечних ситуаціях, знати способи їх упередження, навчатися оберегати своє здоров'я.

Бесіди (заняття) мають практичну спрямованість, проводяться з урахуванням психології сприймання дітьми навчального матеріалу в різних формах (ділова гра, ситуаційні завдання, «круглий стіл» тощо). На окремі заняття (заліки) доцільно залучати представників медичних установ, ДАІ, закладів пожежної охорони тощо.

З цією метою запропоновано бесіди для учнів початкової школи, у яких у доступній формі викладено всі необхідні правила, що їх має засвоїти кожен учень. Учитель може послуговуватися цими бесідами від першого по четвертий клас, щоразу беручи з теми те, що доступне для дітей його класу, збагачуючи новими знаннями, ускладнюючи на свій розсуд і повторюючи вивчене. Адже зміст матеріалу один і той самий для всіх початкових класів. Тільки в першому класі ми розповідаємо й показуємо все це на малюнках; практично розбираємо ситуації; збагачуємо бесіду загадками, казками, віршами, а вже потім повторюємо і розширюємо знання дітей теоретичним матеріалом, ставимо їх у певні ситуації. Щоразу йдучи на урок, учитель має донести дітям цікавинки з тієї чи іншої теми. Таку інформацію про різні випадки з життя дітей та дорослих можна почерпнути в пресі. Тоді вчитель матиме багатий фактичний матеріал, яким він зацікавить дітей, навчить їх правильно поводитися в довіллі.

Кожен учитель — це творча особистість. Тому, пропонуючи власні бесіди, я впевнена, що ви ретельно опрацюєте їх, додасте цікаві факти, незвичайні загадки, вірші, приказки, нові казки, а отже, зробите їх змістовними і цікавими. А головне, щоб школярі запам'ятали й виконували всі правила, що передбачені змістом, адже від цього залежать їхні життя і здоров'я.

Кожна бесіда — це лише план, основний напрямок, від якого можна відштовхнутися і рухатися в заданому руслі, а вже від учителя залежить, як проведе він виховну роботу з дітьми.

Запис про проведення бесід (занять) роблять у класному журналі та щоденниках учнів.

Обов'язковими є такі сторінки класного журналу:

- ◆ бесіди (заняття) з попередження дитячого травматизму;
- ◆ додаткові бесіди з попередження дитячого травматизму.

Під час оформлення сторінки журналу «Бесіди (заняття) з попередження дитячого травматизму» необхідно враховувати запропоновану тематику бесід та терміни їх проведення. (Додатки 1, 2).

Циклограма проведення комплексу бесід (занять) із попередження дитячого травматизму класними керівниками 1–4 класів

№ з/п	Зміст бесід (занять)	Місяць									
		Кількість годин разом	9	10	11	12	1	2	3	4	5
			Кількість годин								
1	Правила дорожнього руху	10	2	1	1	1	1	1	1	1	1
2	Правила протипожежної безпеки	10	1	1	1	2	1	1	1	1	1
3	Запобігання отруєнь	2	—	1	—	—	—	—	—	—	1
4	Правила безпеки під час користування газом	4	—	1	—	1	1	—	1	—	—
5	Правила безпеки з вибухонебезпечними предметами	6	1	1	—	1	—	—	1	1	1
6	Правила безпеки на воді	5	1	—	1	1	—	—	1	—	1
7	Правила безпеки під час користування електроприладами, поводження з джерелами електроструму	4	—	—	1	—	1	—	—	1	1
	Разом годин:	41	5	5	4	6	4	2	5	4	6

Тематика бесід (занять) із попередження дитячого травматизму

1. Правила дорожнього руху

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Організація дорожнього руху. Правосторонній, односторонній, двосторонній рух. Правила безпеки під час переходу вулиці. Наземний, надземний, підземний переходи	вересень
2	Типи перехресть (регульовані, нерегульовані). Правила переходу дороги на перехрестях	вересень
3	Правила переходу вулиці після висадки з транспорту	жовтень
4	Дорожні знаки	листопад
5	Дорожня розмітка	грудень
6	Рух за сигналами регулювальника	січень
7	Пасажир у автомобілі	лютий
8	Основні види ДТП. Поведінка в разі ДТП	березень
9	Безпека руху велосипедиста	квітень
10	Підсумкове заняття з ПДР	травень

2. Правила протипожежної безпеки

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Вогонь — друг; вогонь — ворог. Причини виникнення пожеж, їх наслідки	вересень
2	Дії під час виникнення пожеж у багатоповерховому будинку, власному будинку. Способи захисту органів дихання від чадного газу	жовтень
3	Правила експлуатації побутових нагрівальних, електричних і газових приладів	листопад
4	Пожежонебезпечні речовини та матеріали. Пожежна безпека під час поводження із синтетичними, горючими, легкозаймистими матеріалами та речовинами	грудень

№ з/п	Зміст занять	Місяць
5	Пожежонебезпечні об'єкти. Новорічні свята: новорічна ялинка, електричні гірлянди; безпека використання відкритого вогню (свічки, бенгальські вогні тощо). Користування печами, камінами	грудень
6	Правила пожежної безпеки у вашому домі. Гасіння пожежі у квартирі на початковій стадії загоряння. Правила поводження під час пожежі	січень
7	Запобігання виникненню пожеж від електричного струму та правила гасіння таких пожеж. Дії учнів під час пожежі	лютий
8	Домедична допомога постраждалим від пожеж. Шкідливість і небезпечність паління	березень
9	Основні правила пожежної безпеки під час відпочинку в лісі	квітень
10	Підсумкове заняття. Протипожежна безпека	травень

3. Запобігання отруєнь

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Поширення отруєнь грибами, рослинами та їх насінням. Профілактика харчових отруєнь	жовтень
2	Запобігання отруєнь хімічними речовинами	травень

4. Правила безпеки під час користування газом

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Загальні відомості про природний і зріджений газ	жовтень
2	Правила безпечного користування побутовими газовими приладами: котлом, пічкою, запальничкою тощо	грудень
3	Дії населення в разі виявлення запаху газу	січень
4	Ознаки отруєння. Запобігання отруєння чадним газом. Домедична допомога в разі отруєння	березень

5. Правила безпеки з вибухонебезпечними предметами

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Види боєприпасів, методи їх розпізнання. Небезпечні предмети (знахідки) та дії в разі їх виявлення	вересень
2	Правила поведінки з ВВП, невизначеними предметами та речовинами	жовтень
3	Запобігання дитячого травматизму від ВВП побутового призначення: піротехнічні засоби, горючі та легкозаймисті речовини	грудень
4	Вогнепальна зброя — не забава. Небезпечність виготовлення та випробування вибухових пакетів, користування мисливськими рушницями	березень
5	Заходи з безпеки під час збирання металевих брухту. Правила поведінки під час виявлення ВВП	квітень
6	Підсумкова бесіда. Обережність дітей під час літніх канікул — запорука життя та здоров'я	травень

6. Правила безпеки на воді

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Вступ. Уміння триматися на воді — запорука безпеки. Особливості купання в морі, річці, ставку	вересень
2	Допомога потопальнику. Рятувальні прийоми та засоби надання першої домедичної допомоги потерпілому	листопад
3	Правила поведінки на кризі. Надання допомоги потерпілому на воді взимку	грудень
4	Правила безпечної поведінки на воді та біля води	березень
5	Дія води на організм людини. Як правильно купатися	травень

7. Правила безпеки користування електроприладами, під час поведінки з джерелами електричного струму

№ з/п	Зміст занять	Місяць
1	Поняття про джерела струму, їх небезпечність для життя та здоров'я людини	листопад

№ з/п	Зміст занять	Місяць
2	Правила поведінки з побутовими електроприладами: праскою, холодильником, пральною (швацькою) машиною, електроплитою тощо	січень
3	Правила поведінки в разі виявлення обірваного електричного дроту	квітень
4	Правила поведінки поблизу електрощитової, лінії електропередач	травень

Щорічно після вивчення всіх тем учні складають залік із кожного блоку занять. Заліки оцінюють «зараховано» або «не зараховано» і записують проти прізвища кожного учня.

Відпрацьовані заняття з відсутніми учнями записують у графі «Домашнє завдання» проти відповідної теми. Необхідно вказати дату проведення індивідуальної бесіди та прізвище учня.

Оформлення сторінки журналу з попередження дитячого травматизму

№ з/п	Місяць і число Прізвище, ім'я та по батькові	10	05	залік	10	12	01	03	залік		
		10	05		10	12	01	03			

№ з/п	Дата	Зміст уроку	Завдання додому. Індивідуальні бесіди з відсутніми
		Запобігання отруєнь	
1	.../10	Поширення отруєнь грибами, рослинами та їх насінням. Профілактика харчових отруєнь	.../10 з Івановим А.
2	.../05	Запобігання отруєнь хімічними речовинами	...

№ з/п	Дата	Зміст уроку	Завдання додому. Індивідуальні бесіди з відсутніми
		Правила безпеки під час користування газом	
1	.../10	Загальні відомості про природний та зріджений газ	
2	.../12	Правила безпечного користування побутовими газовими приладами: котел, пічка, запальничка тощо	

Попередження дитячого травматизму — одна з найактуальніших проблем сучасності. Саме ми, дорослі, маємо створити безпечні умови для життєдіяльності наших дітей, сформувати в них навички безпечної поведінки та вміння передбачати наслідки небезпечних розваг.

У посібнику наведені матеріали для проведення бесід учителями «Основ здоров'я», класними керівниками 1–4-х класів та вихователями груп продовженого дня про здоров'я, профілактику захворювань і отруєнь, правила безпеки поводження на воді та кризі, користування газом, електробезпеки, пожежної безпеки, поводження з вибухонебезпечними предметами.

У посібнику наведені матеріали для бесід і позакласних заходів з усіх видів дитячого травматизму. До бесід подані запитання, завдання, які можуть урізноманітнити цю роботу. Пам'ятки та інструктажі можна використати по-різному: записати до щоденників або надрукувати й роздати учням перед осінніми, зимовими, весняними, а особливо літніми канікулами. Під цими пам'ятками чи інструктажами можуть ставити підпис класний керівник, учитель, який проводить інструктаж. До деяких тем подані контрольні запитання, завдання, тести, загадки, вірші, ситуаційні задачі, а також цікавинки. До підсумкової бесіди з Правил дорожнього руху — ігри.

У додатках подані матеріали, які не охоплюють тематику бесід, запропоновану в посібнику «Система роботи з безпеки життєдіяльності в загальноосвітньому навчальному закладі. Збірник

нормативних і методичних матеріалів», виданий ХОНМІБО у 2005 році, але дуже актуальні: як поводитися зі здичавілими тваринами — собаками, кішками; правила поведінки в метро, на залізниці, під час блискавки, ожеледиці, як не стати жертвою нападу, перебування в заручниках, надання домедичної допомоги тощо. Окремо надані приклади інструктажів і правила поведінки в конкретних випадках, які класовод може застосувати на свій розсуд. Окремим додатком поданий літературний матеріал, який можна використати на уроках основ здоров'я та інших, під час підготовки їх проведення свят із даної тематики. За деякими оповіданнями можна організувати колективні читання з обговоренням змісту прочитаного.